

עולם חסד יבנה

לימוד לשבועות

הקדמה למנחה:

מגילת רות עוסקת בימי שפוט השופטים, ימים של משבר חברתי ומוסרי בעם ישראל. מתוך משבר זה עולים מעשי חסד שונים ששזורים לאורך המגילה ואפשר לומר שחסד הוא מהנושאים הבולטים במגילת רות. בלימוד נתמקד במושג חסד. נפתח במשנה העוסקת בחשיבות מצוות גמילות חסדים, נברר את משמעות המושג על פי הרמב"ם, ונעיין בסיפור מאבות דרבי נתן המתאר את הסיבה שהעולם עומד על גמילות חסדים. לאורך הלימוד ננסה לשאול ולהתבונן על החסד שבחינו.

נפתח בשאלה- מהו חסד? מהי עשיית חסד?

יש מנהג ללמוד פרקי אבות בימי ספירת העומר, מפסח ועד שבועות. אחד הטעמים למנהג זה הוא שפרקי אבות מלמדים אותנו מוסר ודרך ארץ, ומהווים עבורינו הכנה לקבלת התורה בשבועות. נלמד משנה ממסכת אבות:

משנה מסכת אבות פרק א' משנה ב':

"שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה.

הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד"

שמעון הצדיק היה אומר שהעולם שלנו מבוסס על שלושה דברים, כלומר שבזכות אותם שלושה דברים העולם שלנו מתקיים.

לפני שנקרא מה הם הדברים שמציע שמעון הצדיק, נסו להציע אתם- מהם שלושת הדברים שעליהם העולם עומד? מדוע דווקא דברים אלו?

נמשיך ונלמד את המשנה:

"על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים"

על התורה- בזכות לימוד התורה

על העבודה- בזכות עבודת בית המקדש

על גמילות חסדים- מה לדעתכם הפירוש? מהי גמילות חסדים?

בלימוד שלפנינו נתמקד בלימוד על גמילות חסדים. נברר מהו מעשה חסד, נבין את חשיבותו ונתבונן על מעשי החסד שבחינו.

רמב"ם מורה נבוכים חלק ג' פרק נ"ג:

גמילות הטוב כולל שני עניינים (= גמילות חסדים כוללת שני דברים):

א. לגמול הטוב למי שאין לו חוק [אחריות] עליך כלל [עליו].

ב. להיטיב למי שהוא ראוי לטובה יותר ממה שהיה ראוי.

בסעיף הראשון כותב הרמב"ם שגמילות חסדים היא לגמול טוב עבור מי שאין לנו אחריות עליו. בדרך כלל היום כשאנחנו משתמשים בביטוי 'לגמול טובה' אנחנו מתכוונים להחזיר טובה למי שאנו חייבים לו, שעשה עבורנו טובה. כאן כותב הרמב"ם, שגמילות חסד היא לעשות טוב למישהו שאין אנו מחויבים לגמול לו טובה. כלומר גמילות חסד היא עשיית טוב לאדם מבלי שהוא עשה טוב עבורנו.

חשבו על מעשים טובים שעשו עבורכם. האם הם היו עבור משהו שעשיתם או שהם נעשו ללא קשר למעשיכם? כיצד חשתם כאשר עשו עבורכם מעשה חסד?

בסעיף השני כותב הרמב"ם שגמילות חסדים היא לעשות טוב במידה רבה, יותר ממה שנדרש. לעיתים אנו נדרשים לעשות טוב לאדם וזהו מעשה טוב. לפי הרמב"ם, כאשר אנו עושים יותר ממה שאנו נדרשים לעשות לאותו אדם, ומוסיפים על הטוב, זוהי גמילות חסדים.

חשבו על מעשה טוב שעשיתם לאחרונה. האם אפשר היה לעשות עוד יותר טוב במעשה זה ולהפוך אותו למעשה חסד? כיצד?

באבות דרבי נתן, תוספת לפרקי אבות, ישנו הסבר מדוע עומד העולם על גמילות חסדים ומהי חשיבותה של גמילות החסדים בימינו.

אבות דרבי נתן פרק ד', ה'

"על גמילות חסדים כיצד?"

הרי הוא אומר, (הושע ו') "כי חסד חפצתי ולא זבח". העולם מתחלה לא נברא אלא בחסד, שנאמר, (תהלים פ"ט) "כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכין אמונתך בהם".

פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי יוצא מירושלים, והיה רבי יהושע הולך אחריו, וראה בית המקדש חרב. אמר רבי יהושע: אוי לנו על זה שהוא חרב. מקום שמכפרים בו עונותיהם של ישראל. אמר לו, בני, אל ירע לך. יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה, ואיזה, זה גמילות חסדים. שנאמר, "כי חסד חפצתי ולא זבח"

« רבי יוחנן ורבי יהושע יוצאים מירושלים. מה הם רואים כאשר הם מביטים מרחוק על העיר?

« בזמן שבית המקדש היה קיים, כאשר אדם רצה להצטער ולבקש סליחה מה' על חטאיו, מה היה עליו לעשות?

« כיצד חש רבי יהושע כאשר הוא רואה את המראה שלפניו? מה לדעתו עם ישראל איבד כעת?

« רבי יוחנן בן זכאי עונה לרבי יהושע שהוא לא צריך לדאוג. כעת משחרב בית המקדש יש תחליף לעבודת הקורבנות שכיפרו על חטאי עם ישראל. מהו אותו תחליף? מדוע לדעתכם דווקא זה התחליף?

אנו רואים שהמדרש מציג את המקום הבסיסי והחשוב שיש לחסד בעולם, ועל כן העולם עומד בזכותו. עשיית החסד מאפשרת לנו לכפר על חטאינו ומקשרת אותנו לקב"ה כפי שאפשרו לנו הקורבנות. כך, ע"י החסד, נוצר מצב של קרבת אלוהים, כפי שהיה במקדש, גם במציאות של ימינו ללא מקדש.

במסכת פאה עוסקים במידה של מצוות גמילות החסדים ובשכרה.

משנה מסכת פאה פרק א' משנה א':

"אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה והביכורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא: כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והבאת שלום בין אדם לחברו; ותלמוד תורה כנגד כולם."

« מדוע אין שיעור, כלומר אין מידה או כמות, לגמילות חסדים?

« המשנה אומרת שגמילות חסדים היא דבר שאדם אוכל את פירותיה בעולם הזה, כלומר שאדם נהנה ומרוויח ממעשי החסד כבר בעולם הזה. חשבו על דוגמאות של מעשי חסד שאנו נהנים מהם? מה הרווחנו ממעשים אלו?

לאורך הלימוד ראינו את חשיבותה של מצוות גמילות חסדים ואת האופנים השונים לקיימה. דרך המדרש ראינו כיצד החסד שבין אנשים, איננו מזמן רק מפגש אנושי אלא מהווה עבורנו גם מפגש אלוקי, המחליף את עבודת הקורבנות במקדש. תחלופה זו מסבירה מדוע אין לחסד שיעור, שכן אין שיעור להשראת שכינה אשר מתקיימת במעשי חסד. מגילת רות, הנקראת בחג השבועות, היא מגילה ששזורים בה מעשי חסד רבים. קריאתה בחג השבועות, חג מתן תורה, מאירה לנו את הקשר ההדוק שבין התורה לבין החסד ומדגישה שהחסד הוא קומת הקרקע עליה נבנה העולם.

